

tepav

Aralık 2020 Sayı |18

COVID-19'un Tüketici Harcamalarına Etkisi

Aralık ayında kartlı harcamalar hız kesti, internet üzerinden yapılan işlemlerin payı yüzde 28,3'e ulaştı

Tüketim eğilimleri çeşitli makroekonomik göstergeler ve resmi istatistikler üzerinden takip edilebilmektedir ancak, iktisadi gelişmeleri etkileyen COVID-19 salgını gibi beklenmedik olaylar hızlı erişim sağlanan güncel bilgilere dayalı analizleri önemli kılmaktadır. Bu çerçevede, TCMB tarafından haftalık bazda ve bir hafta gecikme ile yayınlanan "Banka Kartı ve Kredi Kartı Harcamaları" istatistikleri tüketici harcamalarının yakın takibine olanak sağlayan en yüksek frekanslı verileri oluşturmakta ve harcama grubu bazında, tutar ve işlem adedi bilgisi ile işlem tipi detayında veriler sunmaktadır.

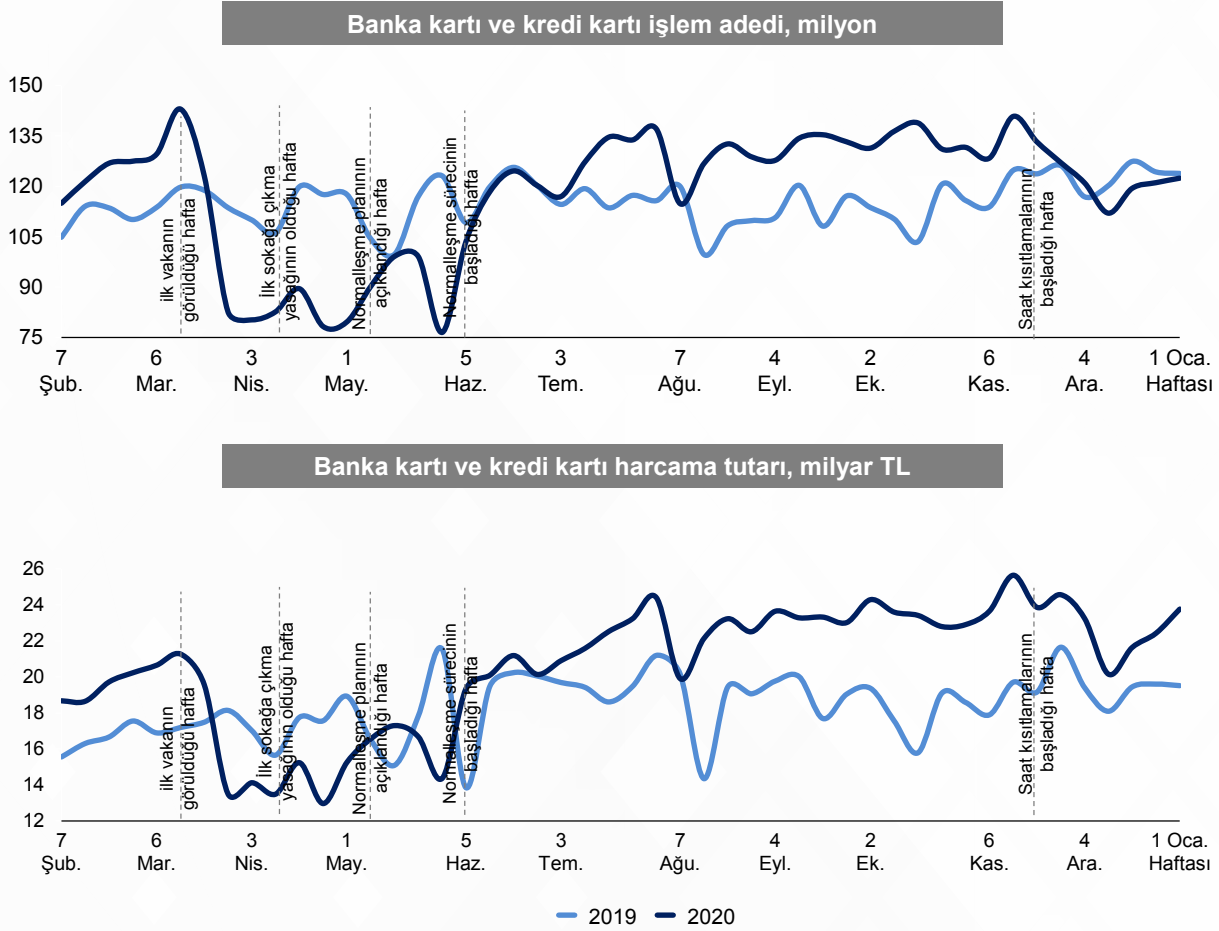
Bu çerçevede, 2020 yılı Nisan ayından itibaren "COVID-19'un Tüketici Harcamalarına Etkisi Bülteni" yayınlanmakta ve TCMB Banka Kartı ve Kredi Kartı Harcamaları istatistikleri kullanılarak tüketici harcamalarının haftalık, aylık ve yıllık eğilimleri analiz edilmektedir. Bu sayıda Aralık ayı verileri değerlendirilmektedir.

Ayın ilk yarısına harcamalarda yaşanan düşüşler, uzun yılbaşı tatili öncesinde tüketim-de yaşanan canlılık ile kısmen telafi edilmiştir

COVID-19 salgınının toplum sağlığı ve kamu düzeni açısından oluşturduğu riskleri yönetmeye yönelik 20 Kasım 2020 tarihinde alınan sosyal hareketliliği kısıtlayıcı önlemler, 1 Aralık 2020 itibarıyla, akşam saatleri ile hafta sonu genel sokağa çıkma yasaklarının gündeme gelmesiyle sıkılaştırılmıştır. İlgili tedbirlerin, Aralık ayının ilk haftalarında kartlı harcamalarda gözlenen düşüşlerde etkili olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim, 4 ve 11 Aralık haftalarında harcama tutarları yüzde 5 ve yüzde 13 düşerken, işlem adetlerinde de düşüş oranları, sırasıyla, yüzde 5 ve yüzde 7'dir. Diğer taraftan, izleyen haftaların yılbaşı tatili öncesi alışverişlerin yoğun olduğu dönem olması ve 1 Ocak resmi tatilinin hafta sonu sokağa çıkma yasağı ile birleştirilmesiyle harcamaların öne alınması tüketimi artırmış, dolayısıyla ayın ilk yarısında yaşanan düşüşler kısmen telafi edilmiştir. Nitekim, kartlı harcamaların tutar ve işlem adedi olarak Kasım ayı seviyelerine yakınsadığı gözlenmiştir (Şekil 1).

¹Bülten, Nisan ayında haftalık bazda yayınlanmaya başlamış olup, Haziran ayı ve sonrasında aylık olarak güncellenmektedir. Analizlere ilişkin daha detaylı açıklamalar için bakınız: "COVID-19'un Tüketici Harcamalarına Etkisi," TEPAV Değerlendirme Notu, Mart 2020. <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10099>

²Aralık 2020 itibarıyla, haftalık ile aylık verilerin tutarlılığını sağlamak amacıyla iş günü uyumlaştırılması yapılmış ve hesaplamalar geçmiş verileri de içerecek şekilde güncellenmiştir.

Şekil 1 - Banka kartı ve kredi kartı işlem adedi ve harcama tutarı, 7 Şubat 2020 - 1 Ocak 2021*

Kaynak: TCMB, TEPAV görselleştirmesi

(*) 2019 yılı değerleri, 8 Şubat 2019 - 3 Ocak 2020 tarihlerini kapsamaktadır.

Aralık ayında harcama gruplarının 3/4'ü bir önceki aya göre gerilemiştir.

Aralık ayı genelinde toplam harcama tutarlarının yüzde 6 düzeyinde düştüğü; 26 harcama grubundan sadece 7'sinde sınırlı düzeyde (yüzde 5-11 aralığında) artışın gerçekleştiği görülmüştür. Bu grupta gıda ve market alışverişleri gibi zorunlu giderler yer alırken, Mayıs 2020 dönemine ait Katma Değer Vergisi ödemesi (mücbir sebep kapsamında olanlar için) için son tarihin 28 Aralık 2020 olması ve vergi borcu yapılandırmasının 31 Aralık 2020'de sona ermesi nedeniyle ilgili kalemlerde de artışların kaydedildiği görülmektedir.

Ayrıca, yılbaşı tatilinin hafta sonu ile birleşmesi nedeniyle, sokağa çıkma yasağı uygulamasına rağmen, seyahat acenteleri ve taşımacılık harcamalarında da kısmi bir artış gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, müteahhit işleri ile kumarhane/içkili yerler en fazla daralan (yüzde -53) harcama grupları olurken, restoranların kapanmasıyla yemek harcama grubunda da önemli oranda gerileme (yüzde -35) kaydedilmiştir (Şekil 2).

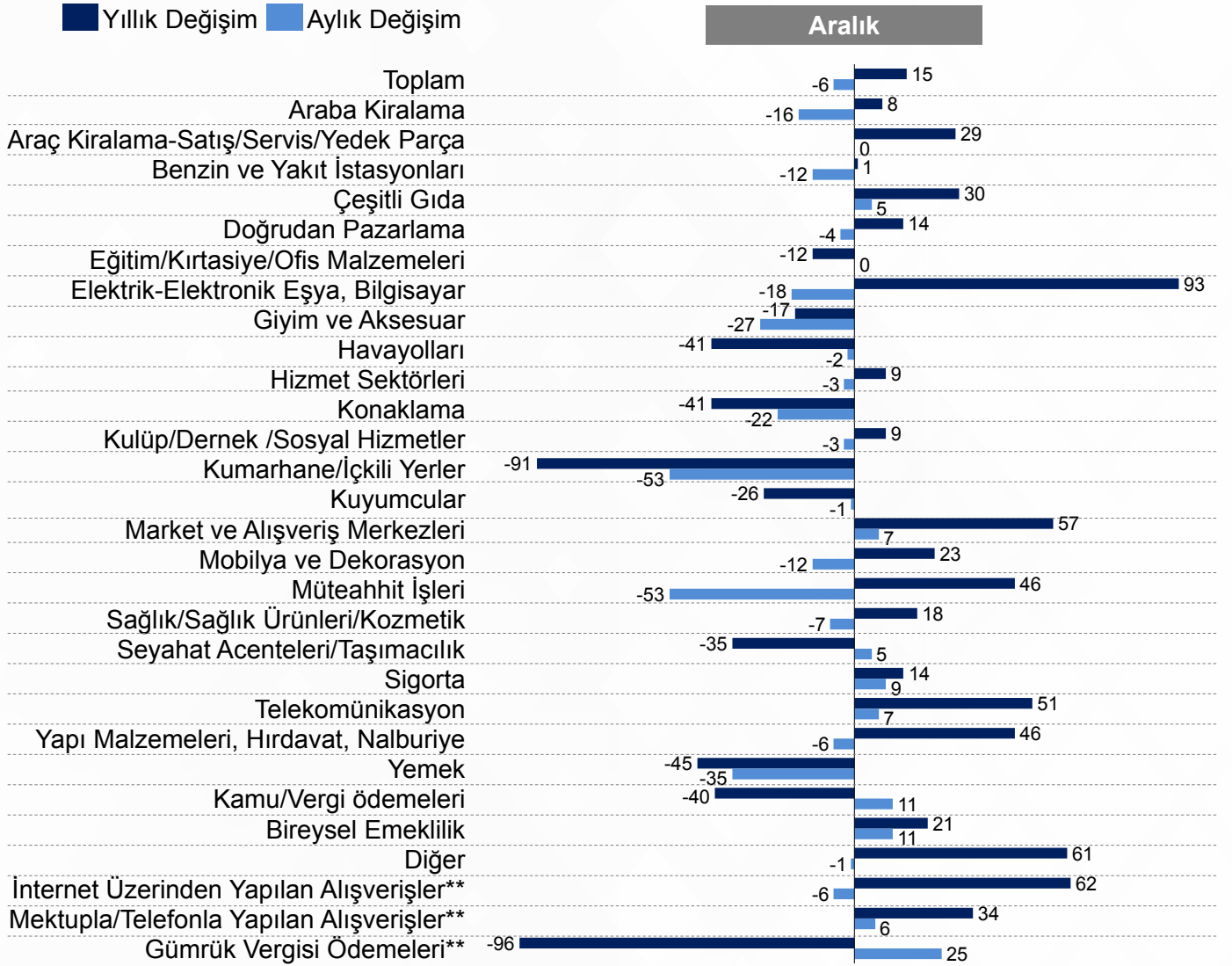
Kartlı harcamalar Aralık ayında yıllık bazda da hız kesmiştir, ve...

Aralık ayında toplam kartlı harcamalar geçen yıla göre yüzde 15 oranında artmıştır. Söz konusu artış, Haziran ayından bu yana gerçekleşen en düşük orandır ve salgının ikinci dalgasına yönelik tedbirlerin ilgili düşüşte etkili olduğu düşünülmektedir (Şekil 3).

...düşüşler seyahat ile turizm harcamalarında yoğunlaşmaktadır.

Harcama gruplarına göre bakıldığında, kalemlerin 1/3'ünde yıllık olarak gerileme gözlenmiştir. Diğer bir ifadeyle; havayolları (yüzde -41), konaklama (yüzde -41), kumarhane/içkili yerler (yüzde -91), seyahat acenteleri/taşımacılık (yüzde -35) ve yemek (yüzde -45) harcamalarında önemli düşüşler gözlenmektedir. Artışların yoğunlaştığı kalemler de; elektrik-elektronik eşya, bilgisayar (yüzde 93) ve telekomünikasyon (yüzde 51) gibi teknoloji grubu ile çeşitli gıda (yüzde 30) ve market/alışveriş merkezleri (yüzde 57) gibi zorunlu harcamaları içermektedir (Şekil 2 ve Şekil 3).

Şekil 2 - Banka kartı ve kredi kartı ile yapılan harcama tutarının aylık ve yıllık değişimleri (Aralık 2020), % *

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

(*) Sektör kategorilerine ilişkin ayrıntılı bilgiye ulaşmak için bakınız:

https://evds2.tcmb.gov.tr/help/videos/Metaveri_K_Kartlari_Harcama_Tutari.pdf

(**) İnternet üzerinden yapılan alışverişler, mektupla/telefonla yapılan alışverişler ve gümrük vergisi ödemeleri ayrı bir harcama kalemi olmayıp, alışveriş yöntemini ifade etmektedir.

Şekil 3 - Banka kartı ve kredi kartı ile yapılan harcama tutarlarının yıllık değişimi (Mart -Aralık 2020), % *

	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Toplam	3,9%	-17,7%	-11,7%	10,0%	16,1%	19,6%	22,6%	29,7%	24,4%	15,3%
Araba Kiralama	-2,8%	-54,6%	-46,3%	-17,6%	0,2%	24,0%	35,7%	52,0%	34,2%	8,0%
Araç Kiralama-Satış/Servis/Yedek Parça	11,1%	-14,8%	-2,3%	47,5%	41,7%	50,7%	51,9%	50,2%	42,8%	28,9%
Benzin ve Yakıt İstasyonları	-12,1%	-44,9%	-40,6%	-20,4%	-1,3%	2,1%	8,1%	15,5%	13,1%	1,4%
Çeşitli Gıda	24,5%	14,8%	13,6%	22,3%	26,0%	23,6%	31,5%	35,2%	32,0%	29,5%
Doğrudan Pazarlama	25,7%	12,1%	24,8%	38,6%	16,8%	18,3%	19,5%	21,8%	28,2%	14,4%
Eğitim / Kırtasiye / Ofis Malzemeleri	-17,8%	-36,4%	-26,5%	10,0%	12,3%	-11,3%	1,2%	30,7%	1,5%	-12,2%
Elektrik-Elektronik Eşya, Bilgisayar	28,0%	48,2%	75,1%	100,7%	90,3%	105,1%	122,0%	119,0%	89,7%	93,0%
Giyim ve Aksesuar	-22,9%	-65,2%	-43,6%	-9,6%	29,2%	0,4%	6,1%	24,0%	5,5%	-17,2%
Havayolları	-47,4%	-95,3%	-88,7%	-64,7%	-44,3%	-29,0%	-33,5%	-33,1%	-39,3%	-41,1%
Hizmet Sektörleri	10,4%	-8,5%	0,0%	20,7%	13,4%	24,6%	21,9%	22,4%	18,7%	9,0%
Konaklama	-41,6%	-93,9%	-90,2%	-71,1%	-36,4%	-10,7%	-1,1%	0,4%	-20,6%	-41,2%
Kulüp / Dernek /Sosyal Hizmetler	4,5%	-16,3%	-4,8%	-18,2%	90,5%	-42,5%	8,7%	35,0%	19,8%	8,7%
Kumarhane /İçkili Yerler	-28,7%	-91,5%	-86,8%	-59,5%	-31,2%	-17,8%	-15,9%	-22,4%	-65,3%	-90,7%
Kuyumcular	-5,8%	-70,4%	-46,7%	-21,6%	3,2%	8,1%	-1,8%	-20,3%	-26,3%	-26,1%
Market ve Alışveriş Merkezleri	43,9%	44,2%	39,2%	36,1%	38,7%	41,5%	43,3%	61,9%	56,8%	57,4%
Mobilya ve Dekorasyon	-6,0%	-29,4%	-0,7%	42,7%	41,1%	46,5%	40,7%	51,5%	44,6%	22,5%
Müteahhit İşleri	11,1%	-6,3%	5,4%	60,6%	39,1%	72,8%	50,4%	56,4%	203,0%	46,1%
Sağlık/Sağlık Ürünleri/Kozmetik	13,5%	-34,4%	-22,0%	25,6%	26,8%	41,4%	41,7%	37,3%	34,6%	18,2%
Seyahat Acenteleri/Taşımacılık	-40,9%	-81,8%	-80,3%	-60,6%	-43,8%	-45,8%	-40,6%	-32,1%	-35,2%	-35,3%
Sigorta	14,1%	-1,9%	-0,5%	42,4%	27,4%	27,5%	26,1%	29,4%	18,3%	14,2%
Telekomünikasyon	-1,3%	-0,1%	6,7%	16,4%	46,3%	58,4%	62,2%	60,0%	51,3%	50,6%
Yapı Malzemeleri, Hırdavat, Nalburiye	12,0%	-12,3%	1,6%	55,9%	36,5%	65,0%	54,5%	55,2%	52,6%	45,7%
Yemek	-19,2%	-76,9%	-67,0%	-23,9%	7,2%	16,0%	22,2%	23,3%	-10,4%	-44,9%
Kamu/Vergi ödemeleri	-27,7%	-47,6%	-47,5%	-46,1%	-41,8%	-39,3%	-57,4%	-56,8%	-50,5%	-40,1%
Bireysel Emeklilik	7,6%	10,0%	0,8%	11,2%	10,1%	5,9%	17,3%	9,3%	14,0%	21,3%
Diğer	21,4%	18,4%	27,8%	47,1%	68,3%	63,5%	40,9%	44,6%	73,4%	60,8%
İnternet Üzerinden Yapılan Alışverişler**	10,0%	19,1%	25,6%	43,9%	34,2%	41,7%	50,9%	58,7%	57,7%	61,9%
Mektupla/Telefonla Yapılan Alışverişler**	6,1%	-7,3%	-7,9%	14,0%	5,7%	12,1%	29,3%	44,0%	40,2%	33,6%
Gümrük Vergisi Ödemeleri**	-32,1%	-71,4%	-68,8%	-97,7%	-96,9%	-96,1%	-96,6%	-93,7%	-97,2%	-96,3%

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

(*) İşı haritasında açık mavi ilgili sektörün aylar içindeki en yüksek değerlerini, koyu mavi ise en düşük değerlerini göstermektedir.

(**) İnternet üzerinden yapılan alışverişler, mektupla/telefonla yapılan alışverişler ve gümrük vergisi ödemeleri ayrı bir harcama kalemi olmayıp, alışveriş yöntemini ifade etmektedir.

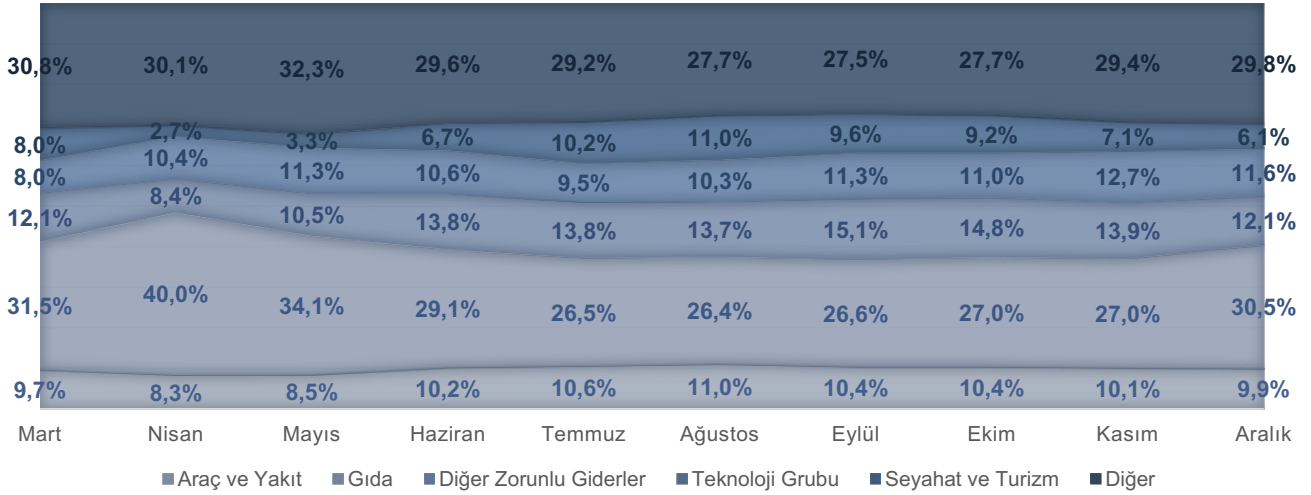
Gıda harcamalarının payı Aralık ayında artmıştır.

Salgının başlangıcı olan Mart ayı sonrasında kartlı harcamaların genel seyri incelendiğinde, ilgili aylar boyunca sürekli ve yüksek artış kaydeden harcama gruplarının gıda gibi zorunlu gider kalemleri ile bilgisayar gibi teknolojik ürünleri kapsadığı dikkat çekmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu gruplardaki harcamalar; çeşitli gıda (yüzde 14-35 aralığında), market ve alışveriş merkezleri (yüzde 36-62 aralığında), doğrudan pazarlama (yüzde 12-39 aralığında) ile elektrik-elektronik eşya ve bilgisayar (yüzde 28-122 aralığında) kapsamaktadır. Dağılımlara bakıldığında, kartlı harcamalar içinde en büyük kalem olan gıda harcamalarının payının, salgının ilk döneminde yüzde 40 düzeyine kadar çıktığı, sonrasında 13 puan gerilediği ancak, Aralık ayında tekrar yüzde 31 seviyesine yükseldiği dikkat çekmektedir. Öte yandan, teknoloji grubu harcamalarının payı pandemiyle birlikte kalıcı olarak yaklaşık 4 puan artmıştır (Şekil 3 ve Şekil 4).

Kartlı harcamalarda turizm ve seyahat kalemlerinin payı Aralık ayında da düşüktür.

Bu dönemde en hızlı daralan ve yıl sonuna kadar bu seyri koruyan harcama grupları ise havayolları (yüzde -29 ile -95 aralığında), kumarhane/içkili yerler (yüzde -16 ile -92 aralığında) ve seyahat acenteleri/taşımacılık (yüzde -32 ile -82 aralığında) harcamaları kalemleridir. Seyahat ve turizm ile ilgili kalemlerin toplam harcamalar içindeki payı salgının ilk döneminde yüzde 3'ün altına gerilemiş ancak, tedbirlerin kaldırılması ve tatil döneminin başlaması ile birlikte yaz aylarında yüzde 10'u aşmıştır. Aralık ayında ise bu oran yüzde 6,1'dir (Şekil 3 ve Şekil 4).

Şekil 4 - Banka kartı ve kredi kartı ile yapılan harcamaların dağılımı (Mart-Aralık 2020), % *

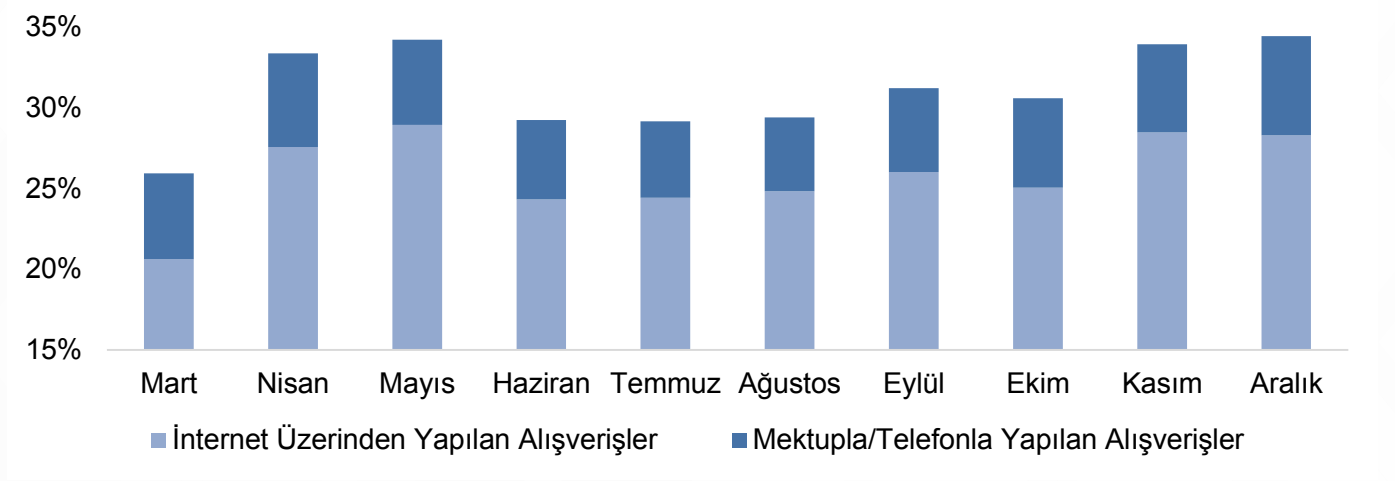
Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

(*) Gıda: Çeşitli gıda ile market ve alışveriş merkezleri, Diğer Zorunlu Giderler: Eğitim, kırtasiye ve ofis malzemeleri, giyim ve aksesuar ile sağlık, sağlık ürünleri ve kozmetik, Araç ve Yakıt: Araba kiralama, araç kiralama-satış, servis ve yedek parça, benzin ve yakıt istasyonları, Seyahat ve Turizm: Havayolları, konaklama, kulüp, dernek ve sosyal hizmetler, kumarhane ve içkili yerler, seyahat acenteleri ve taşımacılık ile yemek, Teknoloji Grubu: Elektrik-elektronik eşya, bilgisayar ve telekomünikasyonu kapsamaktadır. Diğer tüm harcama başlıkları "Diğer" altında toplulaştırılmıştır.

Yıl sonunda internet üzerinden ve mektupla/telefonla yapılan alışverişler en yüksek değerlerine ulaşmıştır.

Salgın döneminde iş yerleri ve alışveriş merkezlerinin kapanması ve sokağa çıkma yasaklarının uygulanması gibi sosyal hareketliliği kısıtlayan önlemler, online alışverişlerin önemli oranda artmasına neden olmuştur. İlgili tedbirlerin kalkmasına rağmen, söz konusu artışların hızlanarak sürmesi, tüketici davranışında kalıcı bir değişimi düşündürmektedir. Nitekim, Mart ayında internet üzerinden yapılan alışverişlerin aylık artışı yüzde 10 iken, Aralık ayında bu oran yüzde 62'ye çıkmıştır. Benzer şekilde mektupla/telefonla yapılan işlemlerin de ilgili aylardaki artış oranı, sırasıyla, yüzde 6 ile yüzde 34'tür. Söz konusu hızlı artışlar sonucu, online harcamaların toplam harcamalar içindeki payı Mart 2020'de yüzde 26 iken, yıl sonunda 9 puan artarak yüzde 35'e yükselmiştir (Şekil 3 ve Şekil 5).

Şekil 5 - Banka kartı ve kredi kartı ile internet üzerinden veya mektupla/telefonla yapılan harcamaların payı (Mart-Aralık 2020), %

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları